

Alınış tarihi (Received): 20.11.2023

Kabul tarihi (Accepted): 08.12.2023

Samsun İli Vezirköprü İlçesinde Kenevir Yetiştiriciliği, Üretim ve Pazarlama Sorunları

Aydanur YILDIRIM¹, Halil KIZILASLAN^{2,*}

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, TOKAT

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, TOKAT

*Sorumlu yazar: halil.kizilaslan@gop.edu.tr

ÖZET: Kenevir bitkisi hem tohumundan hem çiçeklerinden hem de saplarından faydalanılan bir bitki olma özelliği taşımaktadır. Bu çalışmada, hükümetin 2019 yılı Ocak ayından itibaren kenevir bitkisinin üretimine yoğunluk vermesi ve Samsun ili Vezirköprü ilçesinin de bu konuda merkez seçilmesinin ardından bölgede, üretimde ve üreticilerde ne gibi değişikliklerin olduğu, üretimin bölgeye ve ülkemize katkılarının neler olacağı, üreticilerin mevcut üretim kapasiteleri, pazarlama imkânları ve sorunları ve devletten beklentilerinin neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Samsun ili Vezirköprü ilçesinde kenevir yetiştiriciliği yapan 59 üretici ile yüz yüze anket çalışması yapılarak birincil veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programında işlenerek gelir grupları bazında çapraz tablolar haline getirilmiş, gruplar arası farklılıkları ortaya koymak için ise ki-kare analizi yapılmıştır. Ayrıca üreticilerin mevcut durumları SWOT analizi ile değerlendirilmiştir. SWOT analizi sonuçlarına göre; üreticilerin kendi tohum ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması, kenevir bitkisinin ilaç, kozmetik, kumaş, otomotiv ve inşaat gibi pek çok alanda kullanılabilen alternatif bir bitki olması güçlü yönlerinden biriyken, devlet tarafından verilen teşvik/destek olmaması, bölgede kenevir işleme fabrikalarının bulunmaması zayıf yönlerden biri olarak değerlendirilmiştir. Kenevir yetiştiriciliğinde genel olarak tercih sebebi %66,10 oranla arazi ve iklim koşullarının uygun olması ile %64,40 oranla bölgenin merkez seçilmesinden sonra pazar talebinin olması etkili olmuştur. Üretimde karşılaşılan sorunların başında %88,10 oranla girdilerin pahalı olması gelmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda işletmelerin kenevir üretimine hevesli oldukları fakat bunun için teşvik-destek verilmesi, mekanizasyonun artırılması, fabrikaların kurulması ve aynı zamanda istihdamın da sağlanması, eğitim ve seminerlerin düzenlenip daha fazla üreticinin ve alıcının kenevir bitkisi hakkında aydınlatılması, bölgede yürütülen projelerin artırılıp pazarlama sorununa çözüm önerilerinin sunulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler- Kenevir, Üretim, Pazarlama, Samsun, Vezirköprü.

The Production And Marketing Problems of Hemp Cultivation in Vezirköprü District of Samsun Province

ABSTRACT: The hemp plant is a plant that benefits from both its seed, flowers and stems. In this study, it is aimed to reveal what kind of changes have been made in the region, production and producer after the government has intensified the production of hemp plants since January 2019 and Vezirköprü district of Samsun province has been selected as the center in this regard, what will be the contributions of production to the region and our country, the current production capacities of producers, marketing opportunities and problems and what their expectations are from the state. Primary data were collected by conducting a face-to-face survey study with 59 producers engaged in hemp cultivation in Vezirköprü district of Samsun province. The obtained data were processed in the SPSS program and cross-tabbed on the basis of income groups, and chi-square analysis was performed to reveal the differences between the groups. In addition, the current situation of the producers was evaluated by SWOT analysis. According to the results of SWOT analysis; While it is one of the strengths of the producers to meet their own seed needs and that the hemp plant is an alternative plant that can be used in many areas such as medicine, cosmetics, fabrics, automotive and construction, the lack of incentive / support given by the state and the lack of hemp processing factories in the region were considered as one of the weaknesses. In general, the reason for preference in hemp cultivation was the suitability of the land and climatic conditions with a rate of 66.10% and the market demand after the region was chosen as the center with a rate of 64.40%. At the beginning of the problems encountered in

production, 88.10% of the inputs were expensive. As a result of the studies, it was concluded that enterprises are enthusiastic about hemp production, but for this, incentive-support should be given, mechanization should be increased, factories should be established and at the same time employment should be provided, trainings and seminars should be organized and more producers and buyers should be enlightened about the cannabis plant, the projects carried out in the region should be increased and solutions to the marketing problem should be offered.

Keywords- *Hem, Production, Marketing, Samsun, Vezirköprü.*

1. Giriş

Tarım ve gıda sistemlerinin; üretim, işleme, pazarlama, tüketici bilinci, çevre ve sürdürülebilirlik konularında önemli gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler tarım sistemlerini yeniden değerlendirme ve şekillendirme düşüncesini artırmaya başlamıştır (Menek ve Kızılaslan,2008). Bunlardan birisi olan kenevir bitkisi Cannabinaceae familyasına ait, Cannabis cinsinden cannabis sativa L. türündendir. Anavatanı Orta Asya'dır. Eski dönemlerden beri dünyanın birçok yerinde lifi ve tohumu için yetiştirilip değerlendirilen bir ürün olmuştur. Tarihine bakıldığında kenevirin Batı Asya ve Mısır'a M.Ö. 1000–2000 yıllarında, Avrupa'ya ise M.Ö. 1500'lü yıllarda İskitler tarafından taşındığı, daha sonra da Akdeniz kıyılarına yerleştiği hatta M.Ö. 700-800'lü yıllara ait kenevir liflerinin Anadolu'da bulunduğunu gösteren kayıtlar da mevcuttur (Atakişi,1995). Kenevir ılıman iklim kuşağından subtropik iklim kuşağına kadar geniş bir alanda yayılım göstermektedir (Aksoy ve ark., 2019).

“Türkiye'de üretimi 1933 yılında mevzuata bağlanan kenevir, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 29 Eylül 2016'da yayınladığı Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkında Yönetmelik ile izne tabi kültür bitkisi statüsüne alınmıştır”. Yönetmelik hükümleri gereğince; Amasya, Antalya, Burdur, Bartın, Çorum, İzmir, Karabük, Kastamonu, Kayseri, Kütahya, Malatya, Ordu, Rize, Samsun, Sinop, Tokat, Uşak, Yozgat ve Zonguldak olmak üzere 19 il ve ilçelerinde izin almak şartıyla kenevir üretimi yapılabilmektedir. Üretime izin verilen yerlerde kenevir ekim alanlarının artması tohum ve lif üretiminin yanı sıra sap miktarlarının artması anlamına gelecek ve son derece kaliteli bir biyokütle kaynağı kazanılmış olacaktır (Kayacan, 2019; Aydemir, 2017).

2013 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüne hazırlanan ve beş yıl süren kenevir ıslahı çalışmaları sonucunda vezir ve narlı isimli kenevir tohumları üretilmiş, Türkiye'nin ilk yerli kenevir tohumları olarak Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü'ne sunulmuş, 2021 yılında ise tescillenmiştir. 2019 yılında Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesinde, 2020 yılında ise Yozgat Bozok Üniversitesinde 'Kenevir Araştırma Enstitüleri' kurulmuş, Yüksek Öğretim Kurulu Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Programı Kapsamında Yüksek Öğretim Kurulu tarafından 23 Ocak 2020 tarihinde Yozgat Bozok Üniversitesi “Endüstriyel Kenevir” alanında Bölgesel Kalkınma Odaklı İhtisaslaşan üniversite olarak kamuoyuna ilan edilmiştir. Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi ise, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü işbirliğiyle Tetrahidrokanabinol (THC) oranı düşük, lif ve sap verimi yüksek Narlısaray kenevir çeşidi geliştirilmiştir. Bu çeşidin genetik yapısının bozulmaması için TİGEM 2019 yılında Gökhöyük işletmesinde 40 da sözleşmeli üretimle Vezirköprü'ye bağlı Narlısaray köyünde 127 da alanda tohum üretimi gerçekleştirmiştir (Başer ve Bozoğlu, 2020).

Dünyadaki üretime bakıldığında birçok ülkede lif ve tohum amaçlı kenevir üretimi yapılmaktadır. Dünya genelinde kenevir için 3 ekotip belirlenmiştir. Bunlar;

Merkezi ve Kuzey Asya (Avrasya) Ekotipi: Rusya, Ukrayna, Finlandiya.

Güney Ekotipi: Akdeniz ülkeleri, Balkanlar, Kafkaslar ve Türkiye.

Uzakdoğu Ekotipi: Çin, Japonya, Kore Yarımadası (de Meijer, 1995: 67).

Günümüzde Dünya'nın önde gelen kenevir üreticileri; Fransa, Çin, Kuzey Kore ve Şili'dir. Avrupa Birliğindeki başlıca üreticiler ise Fransa, Almanya ve İngiltere'dir (FAO,2020). Fransa tek başına Avrupa Birliğinin ihtiyaç duyduğu kenevir ve yan ürünlerinin yarısını karşılamaktadır.

Türkiye'ye bakıldığında, 2019 yılında 'Türkiye'de Endüstriyel Kenevir Yetiştiriciliği Raporu ve Eylem Planı' gerçekleştirilmiş olup burada; kenevir tohumlarında yerli popülasyonların artırılması, tescil edilmesi ve tohum çoğaltma işlemlerinin yapılması, sertifikalı tohum kullanımına geçilip kenevire dayalı sanayi ve mekanizasyon sistemlerinin geliştirilmesi, öncelikli yatırım alanlarının belirlenmesi şeklinde kararlar alınmıştır (Başer ve Bozoğlu, 2020). Fakat 2020 yılına bakıldığında lif üretiminin 14 da alana düştüğü ve bu alandan 11 ton lif elde edildiği, tohum üretiminde ise bir önceki yıla göre artış olduğu 1456 da alandan 30 ton tohum elde edildiği üretici sayısının ise 39'a düştüğü görülmektedir. 2021 yılında ise üreticilerin lif üretiminden ziyade tohum üretimine yöneldiği dikkatlerden kaçmamaktadır son verilere göre 103 da alanda üretim yapılmakta olup bu alandan 4 ton kenevir elde edildiği ve üretici sayısının 15'e düştüğü görülmektedir. Lif üretiminin azalmasının bölgede kurulması beklenen fabrikaların kurulamaması, depolama şartlarının elverişli olmayışı, sapların üreticilerin ellerinde kalmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

2019 yılında Samsun ili Vezirköprü ilçesinin kenevir üretiminde merkez seçilmesinden sonra bölgede ne gibi değişikliklerin olduğu, üreticilerin mevcut durumları, üretim-pazarlama imkanları ve sorunlarının ortaya konulması amaçlanmış, bu bitkinin önemini anlaşılması, üretiminin yaygınlaşması ve araştırma çalışmalarına da kaynak olabilmesi için bu konu tercih edilmiş ve çalışılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini; Samsun ili Vezirköprü ilçesinde bulunan 59 kenevir üreticisi kapsamaktadır. Üreticilerle yüz yüze anket yöntemi kullanılıp üreticilerin mevcut durumları ve sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Birincil verilerin yanı sıra araştırma alanında bulunan İl-İlçe Tarım ve Orman Müdürlüklerinin verilerinden, daha önce yapılmış konu ile ilgili tez ve araştırmalarından, TÜİK ve FAO tarafından elde edilen istatistiki kaynaklardan da yararlanılmıştır.

2.2. Yöntem

2019 yılında kenevir yetiştiriciliğinde faaliyette bulunan 59 üretici ile tam sayım yöntemi kullanılarak yüz yüze anket çalışması uygulanıp, elde edilen veriler SPSS programında işlenerek gelir grupları bazında çapraz tablolar haline getirilmiştir. Gelir grupları, üreticilerin toplam gelirlerinin dağılımına göre 20000 TL ve altı, 20001-40000 TL ve 40001

TL ve üzeri olarak üç gruba ayrılmıştır. Araştırma içerisinde gelir grupları 1. Gelir grubu, 2. Gelir grubu ve 3. Gelir grubu olarak adlandırılmıştır. Gelir gruplarına göre oluşturulan tablolarda, gruplar arası farklılıkları ortaya koymak için ise ki-kare analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar değerlendirilip yorumlanmıştır. Mevcut durumun değerlendirilip güçlü ve zayıf yönlerin, tehdit ve fırsatların ortaya konulabilmesi için ise SWOT analizi yapılmıştır.

3.Araştırma Bulguları

3.1. Üreticilerin Demografik Bazı Özellikleri

Araştırmaya katılan üreticilerin cinsiyet dağılımı Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1.Üreticilerin cinsiyet dağılımı

Table 1. Gender distribution of producers

Cinsiyet Dağılımı		
	Kadın	Erkek
Frekans	7	52
Oran(%)	11,86	88,13

Tablo 1'e bakıldığında araştırma alanındaki üreticilerin %88,13'ünü erkeklerin, %11,86'sını ise kadınların oluşturduğu görülmektedir. İncelemelerin sonucunda erkek ağırlıklı bir cinsiyet dağılımı olmasının sebebinin üreticilerin ellerinde kenevir hasadında kullanabilecekleri makineleri olmadığından elle hasat yapılıp güç, kuvvet gerektirmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Kenevir üreticilerinin yaş dağılımı Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 2.Üreticilerin yaş dağılımı

Table 2. Age distribution of producers

Yaş Dağılımı				
	30-40	41-51	52-62	63-73
Frekans	6	23	21	9
Oran(%)	10,16	38,98	35,59	15,25

Üreticilerin yaş aralığına bakıldığında en fazla %38,98 oranla 41-51 yaş aralığında olduklarını daha sonra sırasıyla %35,59 oranla 52-62 yaş, %15,25 oranla 63-73 yaş ve %10,16'lık oranla 30-40 yaş aralığında oldukları görülmektedir. Üreticilerin yaş ortalamalarının 51,38 olarak tespit edilmiştir. Yaş ortalaması baz alındığında, üreticilerin atalarından gördükleri kenevir üretimini genç nüfusa da aktarıp sürdürülebilirliği sağlamaya çalıştıkları söylenebilir. Kenevir üreticilerinin eğitim durumları Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3.Üreticilerin eğitim durumları

Table 3. Educational status of producers

Eğitim Durumu	Frekans	Oran(%)
İlkokul	45	76,27
Ortaokul	12	20,33
Lise	2	3,38

Tablo 3'e bakıldığında üreticilerin %76,27 oranla en fazla ilkokul mezunu oldukları daha sonra sırasıyla %20,33 oranla ortaokul ve %3,38 oranla lise mezunu oldukları görülmektedir. TÜİK 2021 verilerine göre okur-yazarlık oranı %97,1'dir (TÜİK,2021).

Buna göre çalışma alanındaki üreticilerin okur-yazarlık durumlarının da Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Tablo 4'te Samsun ili Vezirköprü ilçesinin son 3 yıllık kenevir ekim alanları, üretim miktarları ve üretici sayıları verilmiştir.

Tablo 4. Kenevir ekim alanları, üretim miktarları ve üretici sayıları

Table 4 .Hemp cultivation areas, production amounts and number of producers

	Ekilen Alan(da)		Üretim Miktarı		Üretici Sayısı
	Lif	Tohum	Lif	Tohum	
2018	54 da	59 da	8 ton	3 ton	29
2019	141 da	287 da	18 ton	15 ton	59
2020	14 da	1456 da	11 ton	30 ton	39
2021	-	103 da	-	4 ton	15

Kaynak: Vezirköprü İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Çeşitli yıllar

Son yıllarda üretimi azalan kenevirin Samsun ili Vezirköprü ilçe merkezli, üretimi geliştirme çalışmalarıyla 2018 yılında 54 da alandan 8 ton lif,59 da alandan 3 ton tohum elde edilip 29 üreticiyle üretim yapıldığı, 2019 yılında bu sayıların artıp,141 da alandan 18 ton lif, 287 da alandan 15 ton tohum elde edilip üretici sayısının 59'a yükseldiği görülmektedir. 2020 yılına bakıldığında lif üretiminin 14 da alana düştüğü ve bu alandan 11 ton lif elde edildiği, tohum üretiminde ise bir önceki yıla göre artış olduğu 1456 da alandan 30 ton tohum elde edildiği üretici sayısının ise 39'a düştüğü görülmektedir. 2021 yılında ise üreticilerin lif üretiminden ziyade tohum üretimine yöneldiği dikkatlerden kaçmamaktadır son verilere göre 103 da alanda üretim yapılmakta olup bu alandan 4 ton kenevir elde edildiği ve üretici sayısının 15'e düştüğü görülmektedir. Lif üretiminin azalmasının bölgede kurulması beklenen fabrikaların kurulamaması, depolama şartlarının elverişli olmayışı, sapların üreticilerin ellerinde kalmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.2. Kenevir İşletmelerinin Üretim Durumu

Araştırmaya katılan üreticilerinin gelir gruplarına göre kenevir yetiştiriciliğini tercih etme sebepleri Tablo 5'de verilmiştir.

Toplamda üreticilerin kenevir yetiştiriciliğinde %66,10'unun arazi ve iklimin uygunluğunun, %64,940'ının Pazar talebinin olmasının tercih sebebi olduğu belirlenmiştir. Yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre, gelir grupları bakımından istatistiki olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Kenevir yetiştiriciliğinde arazi ve iklim koşullarının, sulama alt yapısının uygun olması önemli faktörlerdendir

Tablo 5.Üreticilerin gelir gruplarına göre kenevir yetiştiriciliğini tercih etme sebepleri
Table 5. Reasons why producers prefer hemp cultivation according to income groups

Gelir Grupları	Daha kolay pazarlanması		Ürün Çeşitlenmesi		Pazar talebinin olması		Arazi ve iklimin uygun olması		Karlı olması		Diğer -Geçim kaynağı olması, -Geçmişten kalan bir alışkanlık olması ve diğer üreticilere örnek olması		
	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	
1.Gelir Grubu (20000 TL ve altı)	F	20	1	15	6	11	10	8	13	21	0	13	8
	%	33,90	1,70	25,40	10,20	18,60	16,90	13,60	22,00	35,60	0,00	22,00	13,60
2.Gelir Grubu (20001-40000 TL)	F	24	1	12	13	8	17	10	15	25	0	12	13
	%	40,70	1,70	20,30	22,00	13,60	28,80	16,90	25,40	42,40	0,00	20,30	22,00
3.Gelir Grubu (40000 TL ve üzeri)	F	12	1	9	4	2	11	2	11	12	1	5	8
	%	20,30	1,70	15,30	6,80	3,40	18,60	3,40	18,60	20,30	1,70	8,50	13,60
Toplam	F	56	3	36	23	21	38	20	39	58	1	30	29
	%	94,90	5,10	61,00	39,00	35,60	64,40	33,90	66,10	98,30	1,70	50,80	49,20
$\chi^2=0,249$		P:0,883>P=0,05		$\chi^2=3,107$ P:0,212>P=0,05		$\chi^2=5,038$ P=0,081>P=0,05		$\chi^2=2,569$ P=0,277>P=0,05		$\chi^2=3,599$ P=0,165>P=0,05		$\chi^2=1,906$ P=0,386>P=0,05	

Araştırma alanındaki üreticilerin kenevir üretim alanları Tablo 6’da verilmiştir. Kenevir üretimi yapan üreticilerin Tablo 6’da üretim alanlarına bakıldığında ortalama 144 da alanda tohum üretimi,115 da alanda hem lif hem tohum ve 23 da alanda ise lif üretimi yapıldığı görülmektedir. Ticari amaçlı büyük alanlarda yapılan kenevir yetiştiriciliğinde tek ürün elde etmek (bir üründe uzmanlaşma) amaçlanırken küçük alanlarda yetiştirilen kenevirlerden hem lif elde etme hem de tohum elde etme amaçlanmaktadır. Buna göre Vezirköprü ilçesinde de tohum üretimine ağırlık verildiği ve ticari amaçlı bir üretim gerçekleştiği sonucuna varılabilir.

Tablo 6.Üreticilerin kenevir üretim alanları
Table 6. Hemp production areas of producers

Kenevir üretim alanı	Frekans	Ortalama(da)
Lif	7	23
Tohum	30	144
Lif+Tohum	22	115

Araştırma alanındaki üreticilerin gelir gruplarına göre tohumlarını nereden temin ettikleri durumu Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Üreticilerin gelir gruplarına göre tohum temin yerleri
Table 7. Seed supply locations by producers' income groups

Gelir Grupları		Tohumları temin etme yeri		Toplam
		Kendi Üretimi	Kooperatiften Temin	
1.Gelir Grubu (20000 TL ve altı)	F	19	2	21
	%	32,20	3,40	35,60
2.Gelir Grubu (20001-40000 TL)	F	20	5	25
	%	33,90	8,50	42,40
3.Gelir Grubu (40000 TL ve üzeri)	F	12	1	13
	%	20,30	1,70	22,00
Toplam	F	51	8	59
	%	86,40	13,60	100,00
$\chi^2=1,558$		P=0,459>P=0,05		

Üreticilerin gelir gruplarına göre tohumlarını nereden temin ettikleri durumu incelendiğinde, Toplamda ise üreticilerin %86,40’ının tohumlarını kendilerinin ürettiği, %13,60’ının ise tohumlarını kooperatiften temin ettikleri Tablo 7’de görülmektedir. Yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre, tohumların nereden temin edildiği durumunun gelir gruplarına göre dağılımında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.

Üreticilerin gelir gruplarına göre üretimde karşılaştıkları sorunlar Tablo 8’de verilmiştir. Araştırmaya katılan üreticilerin gelir gruplarına göre üretimde karşılaştıkları sorunlardan girdilerin pahalı olması durumu incelendiğinde, toplamda üreticilerin %88,10’unun girdilerin pahalı olmasını sorun ettiği, %11,90’ının bu durumu sorun etmediği görülmektedir. Yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre, gelir grupları bakımından girdilerin pahalı olması durumunun istatistiksel olarak farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Tablo 8. Üreticilerin gelir gruplarına göre üretimde karşılaştıkları sorunlar

Table 8. Problems faced by producers in production according to income distribution

Gelir Grupları		Girdilerin pahalı olması		Pazarlama Sorunu		İşgücü Yetersizliği		Piyasaların belirsizliği		Kenevir üretimine teşvik/destek olmaması ve hasat makinelerinin ellerinde bulunmaması		
		Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	
1. Gelir Grubu (20000 TL ve altı)	F	3	18	4	17	20	1	6	15	21	0	
	%	5,10	30,50	6,80	28,80	33,90	1,70	10,20	25,40	35,60	0,00	
2. Gelir Grubu (20001-40000 TL)	F	2	23	6	19	25	0	5	20	25	0	
	%	3,40	39,00	10,20	32,20	42,40	0,00	8,50	33,90	42,40	0,00	
3. Gelir Grubu (40000 TL ve üzeri)	F	2	11	4	9	12	1	4	9	12	1	
	%	3,40	18,60	6,80	15,30	20,30	1,70	6,80	15,30	20,30	1,70	
Toplam		F	7	52	14	45	57	2	15	44	58	1
		%	11,90	88,10	23,70	76,30	96,60	3,40	25,40	74,60	98,30	1,70
$\chi^2=0,629$ P=0,730 > P=0,05				$\chi^2=0,611$ P=0,737 > P=0,05		$\chi^2=0,694$ P=0,707 > P=0,05		$\chi^2=3,599$ P=0,165 > P=0,05		$\chi^2=1,906$ P=0,386 > P=0,05		

Araştırma alanındaki üreticilerin üretimde karşılaşılan sorunların çözümünde kimlere başvurduğu durumu Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Üretimde karşılaşılan sorunların çözümünde başvurulan kaynaklar

Table 9. Resources used to solve problems encountered in production

Üretimde karşılaşılan sorunların çözümünde başvurulan kaynaklar	Frekans	Oran(%)
Kendi tecrübesi	31	52,54
İl/İlçe Tarım Müdürlükleri	21	35,59
Zirai ilaç bayii	2	3,38
Komşu	5	8,47

Tablo 9'da üretimde karşılaşılan sorunların çözümünde üreticilerin kimlere başvurduğu durumuna bakıldığında %52,54'ünün kendi tecrübelerinden faydalandığı, %35,59'unun İl/İlçe tarım müdürlüklerine başvurduğu, %8,47'sinin komşuya ve %3,38'inin ise sorunların çözümünde zirai ilaç bayilerine başvurduğu görülmektedir.

3.3. Kenevir İşletmelerinin Pazarlama Durumu

Üreticilerin gelir gruplarına göre kenevirin pazarlanma durumu Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Üreticilerin gelir gruplarına göre kenevirin pazarlanma durumu

Table 10. Marketing status of hemp according to producers' income groups

Gelir Grupları		İyi Değil		Orta Düzeyde	
		Hayır	Evet	Hayır	Evet
1. Gelir Grubu (20000 TL ve altı)	F	10	11	11	10
	%	16,90	18,60	18,60	16,90
2. Gelir Grubu (20001-40000 TL)	F	6	19	19	6
	%	10,20	32,20	32,20	10,20
3. Gelir Grubu (40000 TL ve üzeri)	F	6	7	7	6
	%	10,20	11,90	11,90	10,20
Toplam	F	22	37	37	22
	%	37,30	62,70	62,70	37,30
$\chi^2=3,283$ P=0,194>P=0,05				$\chi^2=3,283$ P=0,194>P=0,05	

Araştırma alanındaki üreticilerin gelir gruplarına göre kenevirin pazarlanma durumu incelendiğinde, üreticilerin %62,70'inin pazarlama durumunun orta düzeyde olduğu düşüncesinde olmadığı, %37,30'unun kenevirin pazarlama durumunun orta düzeyde olduğu düşüncesinde olduğu söylenebilir. Yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre, kenevir pazarlama durumunun gelir grupları bakımından orta düzeyde olduğu düşüncesi istatistiksel olarak farklılık göstermemiştir.

Araştırma alanındaki üreticilerin gelir gruplarına göre ürünlerini pazarlama şekli Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Üreticilerin gelir gruplarına göre ürünlerini pazarlama şekli

Table 11. How producers market their products according to income groups

Gelir Grupları		Kendi		Toptancı aracılığıyla		TİGEM	
		Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet
1. Gelir Grubu (20000 TL ve altı)	F	19	2	8	13	15	6
	%	32,20	3,40	13,60	22,00	25,40	10,20
2. Gelir Grubu (20001-40000 TL)	F	23	2	6	19	20	5
	%	39,00	3,40	10,20	32,20	33,90	8,50
3. Gelir Grubu (40000 TL ve üzeri)	F	13	0	1	12	12	1
	%	22,00	0,00	1,70	20,30	20,30	1,70
Toplam	F	55	4	15	44	47	12
	%	93,20	6,80	25,40	74,60	79,70	20,30
$\chi^2=1,255$ P=0,534>P=0,05				$\chi^2=3,961$ P=0,138>P=0,05		$\chi^2=2,163$ P=0,339>P=0,05	

Tablo 11’de üreticilerin gelir gruplarına göre ürünlerini kendilerinin pazarladıkları durumu incelendiğinde, üreticilerin %74,60’ının ürünlerini toptancı aracılığıyla pazarladığı, %25,40’ının ürünlerini toptancı aracılığıyla pazarlamadığı söylenebilir. Yapılan Ki-Kare analizi sonuçlarına göre, gelir gruplarına göre toptancı aracılığı ile pazarlama yapma durumu istatistiksel olarak farklılık göstermemiştir.

Üreticilerin kenevirin pazarlama aşamasında karşılaştıkları sorunlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Üreticilerin kenevirin pazarlama aşamasında karşılaştıkları sorunlar

Table 12. Problems faced by producers in the marketing phase of hemp

Pazarlama aşamasında ortaya çıkan sorunlar	Frekans	Oran(%)
İstenilen zaman alıcı bulunmaması	48	81,35
Pazar yapısının yetersiz olması	50	84,74
Üreticiler arasında birlikteliğin olmaması	16	27,11
Diğer	25	42,37

Tablo 12’ye bakıldığında pazarlama aşamasında ortaya çıkan sorunların başında %84,74 oranla pazar yapısının yetersiz olması daha sonra sırasıyla %81,35 oranla istenilen zaman alıcı bulunmaması, %42,37 oranla diğer bir sorun olan fabrikaların açılmaması ve %27,11 oranla ise üreticiler arasında birlikteliğin olmadığı görülmektedir.

Üreticilere pazarlama yapısının bölgede gelişmesi için neler yapılabileceği sorulduğunda hepsi mekanizasyon eksikliğinin giderilmesi, hasat sonrası kenevirin işleneceği fabrikaların kurulması ve kenevirin öneminin eğitim-seminer verilerek anlatılıp ön yargıların yıkılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca bölgede kooperatifin olduğu ve üreticilerin çoğunluğunun işlerini kooperatif yardımıyla yürüttüğü belirtilmiştir.

Üreticilerin kenevirin endüstriyel sanayisine nasıl baktığı durumu incelendiğinde, olumlu yönde baktıkları, verimin artırılıp kenevirin farklı alanlarda değerlendirip, istihdamın da sağlanmasıyla üreticinin de doğduğu yerde doycak olması düşüncesinin hakim olduğu belirtilmiştir. Çalışma alanındaki anket yapılan işletmelere son olarak kenevir üretiminde bu bölgenin merkez seçilmesi hakkındaki düşüncelerinin neler olduğu sorulduğunda; Bölgenin merkez seçilmesinden ilk başta memnun olduklarını, açıklama yapıldığında hazırlıksız yakalandıklarını, üretimi yıllardır devam ettirdiklerini fakat para etmediği için çoğunun üretim yapmayı bıraktığını, tohumlarını saklayan birkaç üreticinin olduğunu ve bu dönemde o tohumların çok işe yaradığını, açıklamanın ardından talebin arttığını üretime geri döndüğünü fakat beklentilerin karşılanmadığını, alıcının olmadığını, teşvik/destek verilmediğini, fabrika kurulmadığını dile getirmişlerdir.

4. Samsun İli Vezirköprü İlçesi Kenevir Yetiştiriciliği SWOT Analizi

SWOT Analizi; Vezirköprü ilçesinde kenevir yetiştiriciliği yapan üreticiler ile yüz yüze yapılan anket çalışması, Tarım il ve ilçe müdürlüklerinden alınan bilgiler, bölgede yapılan çalışmalar, konuyla alakalı incelenen ulusal ve uluslararası araştırma ve tez çalışmalarından yararlanılarak yapılmıştır.

<p style="text-align: center;"><u>Güçlü Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Üreticilerin yıllardır kenevir yetiştiriciliği yapıyor olması • Bölgenin iklim ve toprak yapısının kenevir yetiştiriciliğine uygun olması • Üreticilerin tohum ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması • Kenevir bitkisinin ekim nöbeti uygulaması için avantajlı bir bitki olması • İlaç,kağıt,biyo-yakıt,kumaş,kozmetik,otomotiv ve inşaat gibi pek çok alanda kullanılabilen alternatif bir bitki olması • Hastalık ve zararlılarla mücadelenin,ilaç kullanımının oldukça az olması 	<p style="text-align: center;"><u>Zayıf Yönler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Üreticilerin son yıllarda üretim alanlarını azaltması • Kenevirin hasadında kullanabilecekleri makinaların üreticilerin ellerinde olmaması ve bundan dolayı elle hasat işlemini gerçekleştiriyor olmaları • Pazar yapısının yetersiz olması • Üreticilere eğitim verilmemesi, çoğu üreticinin kenevir bitkisine ön yargılı olması • Tohum fiyatlarında düşüş yaşanması • Kenevir işleme fabrikalarının olmaması, • Devlet tarafından verilen teşvik/destek olmaması
<p style="text-align: center;"><u>Fırsatlar</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kenevir bitkisinin sürdürülebilir tarım için ideal bir bitki olması • Hayvancılık alanında da kenevirin yan ürünlerinin değerlendirilebiliyor olması • Bölgede Kenevir Araştırma ve Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitülerinin proje ve çalışmalar yapıyor olması • Üreticilere teşvik/destek verildiği, fabrika kurulup, kenevirin işlenip, pazar yapısının geliştirilip bölge halkına da istihdam sağlandığı sürece üretimlerine devam etme istekleri 	<p style="text-align: center;"><u>Tehditler</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Verilen sözlerin tutulmayıp, üreticilerin beklentilerinin karşılanmaması • Maliyetlerin artması • Mekanizasyon eksikliği

5. Sonuç

Kenevir bitkisinin bir dönümünden, 25 dönümlük orman kadar oksijen üretebilmektedir. Bir ağaç 20-40 yılda yetişirken kenevir bitkisi dört ayda yetişmekte ve ağaç 3 kez kâğıda dönüştürülürken kenevir bitkisi 8 kez kâğıda dönüştürülebilmektedir. En doğal radyasyon temizleyicisidir. Sürdürülebilir tarım için ideal bir bitki olma özelliği taşır. İlaç, kâğıt, biyo-

yakıt, kumaş, kozmetik, otomotiv, inşaat gibi daha birçok alanda kullanılan alternatif bir bitki olup ülke ekonomisine katkı sağlama kapasitesi yüksektir.

Bu çalışma 2019-2020 yılları arasında Samsun ili Vezirköprü ilçesinin Narlısaray mahallesinde kenevir yetiştiriciliği yapan 59 üretici ile 50 soruluk yüz yüze anket çalışması yapılarak değerlendirilmiştir. Çalışma alanı olan Samsun ili Vezirköprü ilçesinde kenevir yetiştiriciliğinin en fazla Narlısaray mahallesinde yapıldığı, üreticilerin yaş aralıklarının 41-51 yaş arasında, ortalamalarının ise 51 yaş olduğu, genel olarak da erkek üreticilerden oluştuğu yapılan anket çalışması sonucunda tespit edilmiştir.

İşletmelerin kenevir yetiştiriciliğini buldukları arazi ve iklim koşullarının üretime uygun olmasından dolayı tercih ettiği görülmektedir. Bölgenin merkez seçilmesinden sonra tohum ihtiyacının daha da artmasından dolayı tohum amaçlı üretimin daha fazla olduğunu, üretim alanlarını da arttırmak istediklerini belirtmişlerdir.

Üretimde karşılaştıkları sorunların başında girdilerin pahalı olmasının geldiği, karşılaşılan sorunlar karşısında kendi tecrübelerinden yararlandıkları, bölgede kenevir yetiştiriciliğiyle ilgili hiçbir eğitim verilmediği tespit edilmiştir.

Devletin teşvik/destek vermemesinin üreticiyi zora soktuğu, üreticinin ürünlerini toptancı aracılığıyla pazarlamaya çalıştığı fakat pazar yapısının yetersiz olduğu, bu sorunun ortadan kalkması için başta teşvik/destek verilmesi, mekanizasyon eksikliğinin giderilmesi ve kenevirin öneminin eğitim ve seminerlerle anlatılıp önyargılardan üreticilerin kurtulmasının sağlanması gerektiği dile getirilmiştir.

Üreticilerin bir kısmının ilk başta yıllardır süregelen bu üretimi bırakmayıp, tohumları saklayıp, 2019 yılında bölgenin merkez seçilmesinden sonra bu tohumları değerlendirdiği fakat son iki yıldır verilen sözlerin tutulmadığı, tohum fiyatlarının düştüğü, sapların ellerinde kaldığı ve üreticilerin birçoğunun üretimi bıraktığı tespit edilmiştir.

Üretimde karşılaştıkları sorunların başında girdilerin pahalı olmasının geldiği, karşılaşılan sorunlar karşısında kendi tecrübelerinden yararlandıkları, bölgede kenevir yetiştiriciliğiyle ilgili hiçbir eğitim verilmediği tespit edilmiştir.

Devletin teşvik/destek vermemesinin üreticiyi zora soktuğu, üreticinin ürünlerini toptancı aracılığıyla pazarlamaya çalıştığı fakat pazar yapısının yetersiz olduğu, bu sorunun ortadan kalkması için başta teşvik/destek verilmesi, mekanizasyon eksikliğinin giderilmesi ve kenevirin öneminin eğitim ve seminerlerle anlatılıp önyargılardan üreticilerin kurtulmasının sağlanması gerektiği dile getirilmiştir.

Üreticilerin bir kısmının ilk başta yıllardır süregelen bu üretimi bırakmayıp, tohumları saklayıp, 2019 yılında bölgenin merkez seçilmesinden sonra bu tohumları değerlendirdiği fakat son iki yıldır tohum fiyatlarının düştüğü, sapların ellerinde kaldığı ve üreticilerin birçoğunun üretimi bıraktığı tespit edilmiştir.

6. Kaynaklar

- Atakişi, İ.K.,1999. Lif Bitkileri Yetiştirme ve Islahı. Trakya Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı 67, Yayın No: 104,Tekirdağ.
- Aksoy, D., Aytaç, S., Paslı, R.,2019.Endüstriyel kenevir gerçeği. 2. Uluslararası 19 Mayıs Yenilikçi Bilimsel Yaklaşımlar Kongresi,27-29 Aralık 2019,Samsun,850-858.
- Aydemir, T., 2017. Farklı Tarımsal Atıklar Kullanılarak Hazırlanan Karışım Peletlerinde Kenevir Sapı Kullanımının Pelet Kalite Özellikleri Üzerine Etkisi. (Y.Lisans Tezi),Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü/Biyosistem Mühendisliği Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Başer, U. ve Bozoğlu, M., 2020. Türkiye'nin Kenevir Politikası ve Piyasasına Bir Bakış. Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi,6(2),127-135.
- de Meijer, Etienne, 1995. "Fibre Hemp Cultivars: A survey of origin, ancestry, availability and brief agronomic characteristics", Journal of the International Hemp Association, Vol. 2, No: 2, pp. 66 – 73, Netherlands.
- FAO, (2010-2020). Food and Agriculture Organization of Hemp Cultivation and Production Statistical Data. (FAOSTAT). (www.fao.org/faostat/)
- Kayacan, Ö., 2019. Kenevir Tarımı. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü.
- Menek, M. ve Kızılaslan, H. 2008. Doğrudan gelir desteğinin üreticiler üzerine etkisi (Tokat ili Merkez ilçe örneği). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 1, 53-63.
- TÜİK, (2005-2021). Türkiye İstatistik Kurumu, Bitkisel Üretim İstatistikleri. (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>)